

Fiji

Na dikevi ni Katonigone

na ivakamacala me vukea
noda digidigi

[TimeToCervicalScreen.nz](https://www.timecervicalscreen.nz)

Time to
screen

National
Cervical
Screening
Programme

Vei kemuni na marama ni Pasifika

*Turou, Yatu Kuka
Tulou, Viti
Mautauninga, Kiribati
Tulou, Niue
Turo', Rotuma
Tulou, Samoa
Tulou, Tokelau
Tulou, Tuvalu
Tulou, Toga*

*Ena vakarokoroko levu
Keitou caramaka na vanua
E dokai kina na
Lomamu
Yagomu
Yalomu.*

*Ena neitou loloma
Keitou vakatilou vei kemuni
kece na yalewa ni Pasifika
na Moana-nui-a-Kiwa.*

*Ena yalodoudou
Keitou veisureti
Me datou sala vata
Ena Veitalanoa Tabu qo.*

Na HPV kei na kensa ni katonigone

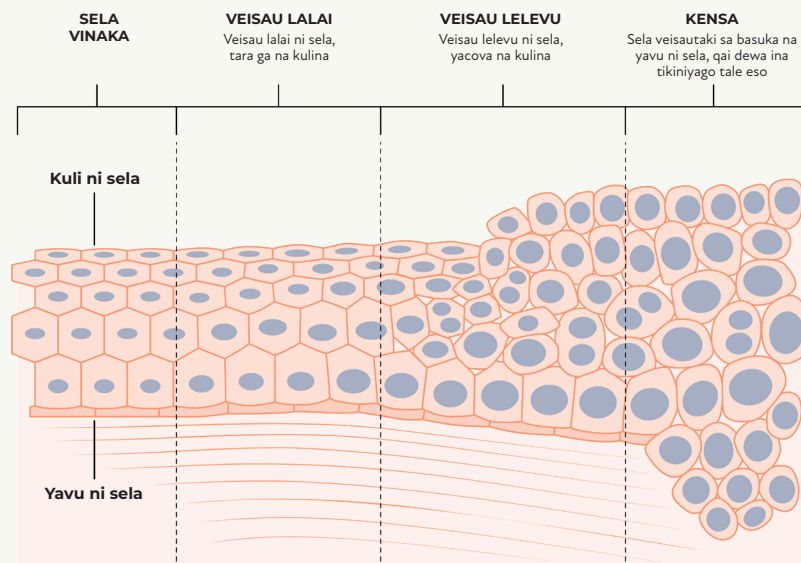
Voleka ni kensa ni katonigone kece e vu mai na HPV (human papillomavirus). Na vairasi qo e kune vakalevu, e dewa ena veitarai ni yago se na mataqali veiyacovi cava ga. Voleka ni tamata kece ena tauvi HPV ena nona bula.

Na HPV e dau vakalevu me yali ga yani, e so ga na kena mataqali e veitauvi dede, qai rawa ni vakavuna na veisau ni sela, lai tini sara beka ena kensa.

E dau yabaki tini se sivia kena bucini na kensa ni katonigone. Nida dikevi wasoma, e rawa ni kune se rawa ni veisau noda sela, ke mani yaco na veisau e rawa ni qaravi ni se bera beka ni yaco me kensa.

E levu na itagede ni tauvi HPV, veisau ni sela kei na kensa. Nida tauvi HPV, e sega ni kainaki nida tauvi kensa.

Droini 1: iTagede ni veisau ni sela ni katonigone

“Na kensa ni katonigone e dua na kensa tarovi rawarawa.”

🌸 Rauta ni 90 % vei ira na dikevi e SEGA ni kune vei ira na HPV, mera dikevi tiko ga vagauna. Rauta ni 10% e kune vei ira na HPV, ena gadrevi mera dikevi tale.

Dikevi ni katonigone

Nida cula ena itatarovi ni HPV, qai dikevi wasoma na katonigone, ena lailai kina noda tauvi kensa kei na noda mate kina. Mo lewe ni NCSP (National Cervical Screening Programme) qai dikevi wasoma, qori na sala uasivi me tarovi kina na kensa ni katonigone, mo bula vinaka tiko ga kina, ena vukumu kei na vukudratou na wekamu. **Na dikevi ni katonigone sa soli wale vei keda na yalewa ni Pasifika. Drau veivosakitaka kei vuniwai se nasi.**

Sa tiko qo e dua na itovo ni dikevi ni katonigone totolo qai rawarawa, ena yaga me caka beka ga ena veiyabaki lima, e rawa tale ga nida cakava vakataki keda.

Na dikevi ni HPV e mana vakalevu, ni kune kina na vairasi e vu vakalevu kina na kensa ni katonigone. E kune kina na 10% vei keda na dikevi ena rawa ni veisau noda sela ni katonigone, me tei qaravi qai tarovi kina na kensa ni katonigone.

Na itovo vou ni dikevi ni katonigone e vaqarai kina na vairasi kune vakalevu na HPV, na vu ni sivia na 95 % ni kensa ni katonigone. E tautauvata na kena mana se da cakava vakataki keda, kere veivuke vei vuniwai se nasi, se tauri na sabolo ni katonigone.

Au kila vakacava ni dodonu meu dikevi?

Dodonu mo dikevi kevaka o:

- yalewa se tamata vakatonigone;
- yabaki 25-69;
- dau veiyacovi se sa veiyacovi oti.

Ke o sa hysterectomy oti (kau tani na katonigone taucoko), tarogi vuniwai se nasi se gadrevi tiko ga mo dikevi.

Ke o tiko bibi, e sega ni leqataki na dikevi. Ke o tauvi matenivula, e rawa tiko ga mo dikevi, me kua ga ni sivia na dra de cala kina na kena macala.

 Vei ira na le 180 e kune nira tauvi kensa ni katonigone e veiyabaki, rauta ni 85% era a sega ni dikevi, se dikevi ga vagauna.

“Sa rawarawa sara na dikevi ni katonigone. Eda rawa ni digidigi.”

Na mataqali dikevi ni HPV

Dikevi ni HPV

Cava ena yaco

iTovo ni Dikevi

Dikevi ni yago vakamarama

Kena macala kei na ka e tarava

1

Qusi na Yago Vakamarama

Qo e le levu e rauti ira. Ena tukuni ke rauti iko e duatani tale na itovo ni dikevi.

Skentaka na QR code e nomu talevoni mo wilika na kena ivola

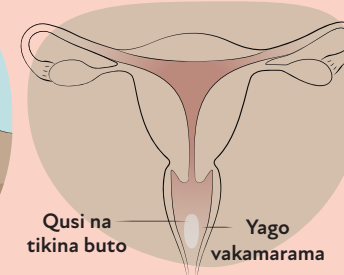
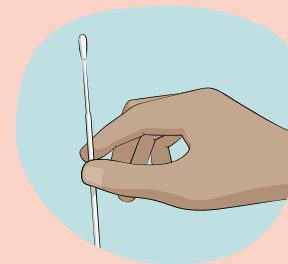
Raica na idusidusi [CervicalSelfTest.nz](https://www.CervicalSelfTest.nz)

A Dikevi iko ga

Dau yaco vakalevu ena vanua lati nio lai raici. Ena so beka na kena tabana e rawa ni caka ena noda itikotiko, se na kena lori, se meda kauta i vale.

B SE rawa ni veivuke na kena dau

E qusi na loma ni yago vakamarama me tauri kina na sabolo. Na sabolo qo e dikevi se kune kina na HPV.

Ke sega ni kune na HPV
O na dikevi tale ni oti e yabaki 5 (se 3 kevaka e leqa na isasabai ni yagomu (immune deficient).

Ke kune na HPV
E vakatau se mataqali HPV cava sa kune. De dua me na tauri na sabolo ni katonigone (vakatokai e liu me 'smear test') se sa veisau na sela, se mo ilovi (colposcopy) se sa veisau na salanigone, me qai qaravi.

2

Sabolo ni Katonigone

Dau vakatokai e liu me 'smear test'. Qo e rauti ira e so. E rawa nio digitaka na kena qo ke o vinakata.

Skentaka na QR code e nomu talevoni mo wilika na kena ivola

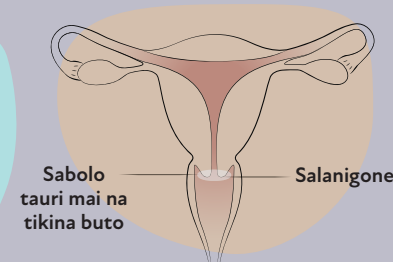
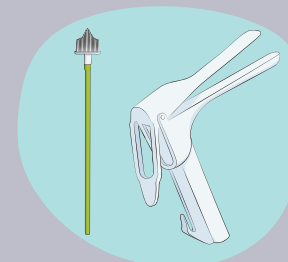

Wilika na kena ivola [CervicalSample.nz](https://www.CervicalSample.nz)

C Tauri sabolo na kena dau.

Qo e rawa ni caka e valeniwai se noda itikotiko, se ena kena lori

Koya e tauri sabolo mai na salanigone e vakayagataka na iyaya me tadola kina kei na barasi lailai. E dikevi mada na sabolo se tu kina na HPV, ke kune kina e dikevi tale se kune kina na veisau ni sela.

Ke sega ni kune na HPV
O na dikevi tale ni oti e yabaki 5 (se 3 kevaka e leqa na isasabai ni yagomu (immune deficient).

Ke kune na HPV
Na sabolo vata ga ena dikevi se sa veisau na sela. Ni sa macala, deo na ilovi (colposcopy) se sa veisau na salanigone, me qai qaravi.

Meu curu vakacava ina Cervical Screening Programme?

“E vakadomobula qai
qoroi na noda buli.”

1 Mo vakaivolataki

Mo volai tu ena NCSP, ena qai vakau vei iko na veisureti, vakadarodaro se ivakadre mo dikevi. Keo sega ni kila seo vakaivolataki se sega, qiria na **0800 729 729** mo vakadeitaka.

2 Vaqaqa matua na dikevi ni katonigone

Na itukutuku matailalai ni veimataqali dikevi ni katonigone, kei na sala meda lokuca kina na dikevi, e kune ena talevoni tawa saumi **0800 729 729**, se mo rai ina **TimeToCervicalScreen.nz**

3 Vakamacalataka na dikevi ni katonigone vua e dua na wekamu se itokani

Ke dua na wekamu se itokani e rawa ni dikevi na katonigone, tukuna sara vua na itukutuku qo kei na kena dikevi vou vakataki keda ga. De dua ena bula kina!

Me kua na dikevi se mo vakasuka mai na NCSP

E rawa nio vakasuka mai na NCSP ena gauna cava ga, se rawa nio vakaivolataki tiko ga, me kua ga ni vakau vei iko na kena itukutuku. Mo tukutuku mai vei keitou ena Porokaramu ke sa lomamu qori, ke o via vakasuka keitou na vakauta na kena fomu mo vakalewena. Na fomu e kune tale ga ena neitou veilawa (website). Keitou na maroroya e so na kemu itukutuku, ia ena volai kina me kua tale ni vakau vei iko na itukutuku. Na itukutuku kece baleta nomu dikevi ena boko.

Ke o via curu tale ina porokaramu, e rawa, ena gauna cava ga.

Raica na tabana ni 'privacy' ena veilawa (website) Time to Screen mo kila kina na matailalai ni kena maroroi matua na keda itukutuku.

**Me kalougata nomu
ilakolako, keitou sa
loloma bibi yani ena
alofa, aro'a, hanisi,
ofa kei na tekeraoi.**

TimeToCervicalScreen.nz

Health New Zealand
Te Whatu Ora

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government

**Time to
screen**

National
Cervical
Screening
Programme